

Poboljšati trgovinske odnose

Privrednici HGK Županijske komore Split, krajem maja, posjetili P/GKFBiH, sa ciljem proširenja i poboljšanja privredne saradnje Federacije BiH i Splitsko-dalmatinske županije

U okviru plenarnog dijela, o postignutim ekonomskim odnosima govorio je Jago Lasić, potpredsjednik P/GKFBiH. Prema njegovim riječima, tokom četiri mjeseca 2004. godine iz Republike Hrvatske je uvezeno 472,8 miliona KM, što je za osam odsto više u odnosu na isto razdoblje prošle godine, dok je izvoz iz FBiH u R Hrvatsku bio 160,9 miliona KM, što je povećanje od 85 odsto u odnosu na prošlu godinu. Od ukupnog uvoza za prva četiri mjeseca ove godine FBiH na RH otpada 28,4 odsto, a od ukupnog uvoza 25 odsto, što RH čini najvećim i najvažnijim trgovinskim partnerom BiH.

Pokrivenost uvoza izvozom za FBiH je 39 odsto za pomenuti period, a sa RH je 34 odsto, što je optimistična najava za buduće trgovinske odnose između dvije zemlje. Trgovanje između BiH (time i Federacije BiH) i RH regulisano je Ugovorom o slobodnoj trgovini (to je prvi ugovor koji je BiH potpisala sa nekom zemljom).

Problemi koji prate našu zemlju prilikom vanjskotrgovinskog prometa najvećim dijelom proizlaze iz neuređenosti sistema u BiH.

To znači da granica BiH nije adekvatno uređena za pojedine vrste robe (žive životinje i robe animalnog porijekla), a nisu izgrađene institucije za validan prijem i certifikovanje robe pri uvozu i izvozu.

- Prijedlog P/GKFBiH je da do njihove izgradnje u naše ime akreditiramo institucije zemalja koje ih imaju, prije svih, susjedne zemlje - istakao je Lasić.

Privrednici su se složili da iste navike, jezik, te zajednički život u istoj državi preko stotinu godina, dužina granice, prometna povezanost, jadranske luke, međusobno regulisanje otvorenih pitanja, te dobri politički odnosi u budućnosti mogu rezultirati većom ekonomskom saradnjom.

- U poređenju sa prethodnim godinama, u ovoj je izvoz iz BiH u Splitsko-dalmatinsku županiju povećan za 66 odsto - kazala je Jadranka Radovanić, predsjednica HGK Županijske komore Splita.

Prema njenim riječima, hrvatska i bh. roba nije konkurentna, nego komplementarna, a oko sedam odsto konkurentne robe je stavljeno pod kontingente i preferencijale, dok sve drugo treba prepustiti slobodi tržišta.

U okviru posjete održani su i bilateralni susreti predstavnika domaćih kompanija sa privrednicima brojnih kompanija Splitsko-dalmatinske županije.

Predstavnici Lučke uprave Split su predstavili mogućnosti i kapacitete u pružanju usluga.

S. V.

Projekat italijanskih komora

Podrška komorskom sistemu BiH

U maju su nastavljene aktivnosti na projektu "Podrška komorskom sistemu BiH, osnivanje servisnih centara za unapređenje poduzetništva i internacionalizaciju SME i podrška izradi poslovnog registra" komora trgovine, industrije, obrta i poljoprivrede Italije.

Na sastanku, kojem su prisustvovali predsjednici komora u BiH, održanom u Sarajevu, 24. maja, partneri iz Italije prezentirali su Projekat u koji su uključene sve komore iz BiH. Data je podrška Projektu Italijanskih komora i utvrđene dalje aktivnosti na njegovoj realizaciji koje su grupisane u pet faza:

1. Korporativna studija o registraciji preduzeća u BiH i Italiji i o komorskom sistemu;
2. Tehnička procjena informatičke opreme potrebne za izradu Poslovnog registra u privrednim komorama BiH;
3. Pripreme aktivnosti na osnivanju i pokretanju servisnih centara za unapređenje poduzetništva i internacionalizaciju;
4. Obuka zaposlenih iz komora BiH: podrška poduzetništvu, internacionalizacija, poslovni registar;
5. Radionice za predstavljanje poslovnih mogućnosti u BiH i pružanje usluga.

M. IDRIZOVIĆ

EC CARDS projekat

Podrška institucionalnom jačanju upravljanja okolišem

Predsjednik P/GKFBiH Avdo Rapa primio je u službeni posjet, 10. maja, predstavnike irske kompanije PM iz Dablina Stephena Pattle i Alena Robovića. Ova kompanija je zadužena za implementaciju projekta "Podrška institucionalnom jačanju upravljanja okolišem", koji, u okviru CARDS projekta, finansira Evropska komisija

Projekat je počeo u martu ove godine, a kompanija PM ga implementira uz suradnju sa lokalnim partnerom REC BiH - Ured u Sarajevu.

Osnovni cilj je institucionalno jačanje sektora okoliša u BiH, a krajnji korisnici su entitetska ministarstva okoliša. Institucionalno jačanje nije ograničeno na nadležna ministarstva, nego na sve subjekte koji imaju udjela u kreiranju strategije i politike upravljanja okolišem u BiH.

Predstavnici kompanije PM upoznali su predsjednika Komore i njegove saradnike sa osnovnim zadacima Projekta, a to su:

* Razvoj politike upravljanja okolišem i razvoj "Obzervatorija",

* Jačanje sposobnosti za razvoj legislative na bazi analiza upravljanja okolišem,

* Jačanje kapaciteta za razvoj efektivnih institucionalnih struktura,

* Jačanje kapaciteta za razvoj strategije podizanja javne svijesti,

* Organiziranje treninga, kurseva i radionica.

Jedan od projektnih zadataka tokom "Uvodne faze" projekta bilo je i identifikovanje institucija u BiH koje bi mogle postati partner i aktivno se uključiti u implementaciju ovog projekta, zbog čega je obavljeno niz razgovora sa predstavnicima P/GKFBiH. Predstavnici kompanije su izjavili da su, nakon detaljnih istraživanja, došli do saznanja da je P/GKFBiH jedina institucija izvan vladinog sektora i pojedinih konsultantskih kuća koje se bave profesionalno okolišem u cijeloj BiH. Komora se na organizovan i sistematičan način bavi problemima okoliša i, prije svega, vezom između upravljanja okolišem i ekonomskog razvoja.

Stoga su predstavnici kompanije predložili P/GKFBiH započinjanje suradnje na zajedničkoj implementaciji pojedinih aktivnosti navedenog projekta.

Ono što očekuju od P/GKFBiH jeste:

1. Aktivno učešće u radu radnih grupa i pripremi CB studija,
2. Pomoć u ostvarivanju kontakata sa privredom i vladinim tijelima,

3. Pomoć u organizaciji i promociji skupova organiziranjem sastanaka diskusionih grupa i slično.

Ono što oni, kao partner Komori, mogu ponuditi jeste mogućnost da se, projektnim aktivnostima, P/GKFBiH promoviše i etablira kao jedan od glavnih partnera Vladi u kreiranju politike upravljanja okolišem i uspostavi suradnje sa Evropskom delegacijom i ostalim stranim partnerima.

Predsjednik Rapa je podržao ovakav prijedlog, te rekao da će se do slijedećeg susreta, u junu, pripremiti tekst memoranduma o razumijevanju, koji će regulisati dalju međusobnu suradnju.

Mr Nafija ŠEHIĆ - MUŠIĆ

GLASNIK

Privredna/Gospodarska komora
Federacije Bosne i Hercegovine

List izlazi mjesečno
Godina V
Broj 20
maj/svibanj 2004.

GLASNIK uređuje
Redakcijski kolegij:
Željana Bevanda, glavni urednik,
Mira Idrizović, odgovorni urednik,
članovi:

Šemsa Alimanović, Dubravka Bandić, Ljubo Dadić, Fahrudin Đikić,
Juso Škaljić i Meliha Velić, sekretar Redakcije.

DTP: "Privredna štampa"

Adresa:

Privredna/Gospodarska komora FBiH
- za Glasnik -
71000 Sarajevo

Branislava Đurđeva 10/IV
Kontakt osoba: Meliha Velić
Telefon: 033/267-690

E-mail: m.velic@kfbih.com

Telefoni:

033/663-370 (centrala)

033/217-782

Faks: 033/217-783

www.kfbih.com

Izdavač:

"Privredna štampa" d.d. Sarajevo

POSLOVNE
STAMPARIJE

Štampa:

"Birograf" Sarajevo

Gajev trg 2

Za štampariju

Rizah Mustafić

Besplatan primjerak

Razgovori u MMF-u

O smanjenju carinske stope

Predstavnica MMF-a Valerija Fichera razgovarala je sa predstavnicima drvne industrije FBiH, Adnanom Čauševićem, direktorom TN "Standard" Sarajevo, Muhamedom Bristrićem, direktorom HMM Gradačac, i Šemsom Alimanović, predstavnicom P/GKFBiH. Govorilo se o mogućnosti oslobađanja ili smanjenja carinske stope na repromaterijal koji se uvozi u BiH (ili se proizvodi u BiH, ali ne u dovoljnim količinama) koji je potreban za proizvodnju finalnih proizvoda u drvnjoj industriji.

Fichera je obećala da će listu koju je dobila razmotriti i razgovarati sa predstavnicima Ministarstva koje je nadležno za carine da se udovolji zahtjevu.

Š. A.

IV zasjedanje jadransko-jonskih komora

Podržati i osigurati stabilne uvjete poslovanja

U okviru IV zasjedanja Jadransko-jonskih gospodarskih komora, od 21. do 22. travnja, u Neumu je održano nekoliko okruglih stolova, među kojima izdvajamo one o poljoprivredi, ugostiteljstvu i turizmu

Održan okrugli stol "Poljoprivreda"

Na okruglom stolu "Poljoprivreda" koordinirao je Jago Lasić, potpredsjednik P/GKFBiH. Prisustvovali su predstavnici P/GKFBiH, talijanskih institucija i gospodarstvenici regije Marche, iz Crne Gore i Hrvatske i Zapadno-hercegovačke i Hercegovačke županije.

Iz izlaganja Jage Lasića slijede zaključci:

* Sama priroda poljoprivredne proizvodnje zahtijeva dugoročan pristup i podršku u smislu osiguranja stabilnih uvjeta poslovanja

Problem otkupa i prerade ako nije jasno definiran unosi veliku nestabilnost u poljoprivredu. Upravo ovaj segment je loše definiran u poljoprivredi BiH nakon rata do danas. Oglada se u nepostojanju jasnih opredjeljenja što su to strateški proizvodi i odgovarajuća rješenja kod njihovog stabilnog otkupa. Situacija se otežava činjenicom da ovi mehanizmi mnogo bolje funkcioniraju u susjednim zemljama (Hrvatskoj i Srbiji). Pored toga, susjedne zemlje imaju poticaj mnogo veći nego je to u FBiH, odnosno BiH. To našu poljoprivredu izlaže neizdrživoj konkurenciji. Situacija je neusporedivo teža kad su u pitanju odnosi sa zemljama EU u domenu uvoza/izvoza poljoprivrede i proizvoda baziranih na toj osnovi.

* Obradive površine se koriste na ekstenzivan način, pa i sasvim pogrešno

Izostanak podrške poljoprivredi uočljiv je na gotovo svakom koraku. Usitnjeni posjed je, prije svega, usmjeren na proizvodnju za vlastite potrebe. Time se sužava horizont za uvođenje visokoproduktivne tehnologije i proizvodnje za tržište koja podrazumijeva stabilnost i kvalitetu. Međutim, izostanak tehničke podrške, pa i osnovnih znanja u poljoprivredi FBiH je uočljiv na svakom koraku. Tako je u brdskim krajevima uočljiv pogrešan način oranja i sjetve na strmim dijelovima obradivog zemljišta. Ovakva zemljišta se moraju orati vodoravno, kako bi se spriječila erozija i zasijavati kulturama gustog sklopa (djeteline, žitarice itd), a nikako uspravno orati i zasijavati širokorednim kulturama (krumpir, kukuruz i sl).

* BiH gubi svoje šanse zbog propuštenih prilika

U BiH ne postoji sistematičan i projektno utemeljen pristup za korištenje postojećih mogućnosti u dobivanju koncesijskih financijskih sredstava. Kao ilustraciju navodi da je, 24. 07. 2003.

godine, EU potpisala sporazum kojim je Bugarska dobila 56,1 milijun eura za modernizaciju poljoprivrednog sektora. Novac će biti isplaćen do 2006. godine, a dio novca ide namjenski za zamjenu poljoprivrednih strojeva.

* Činjenica o položaju BH poljoprivrede u odnosu na okruženje

Prosječna carinska stopa za uvoz poljoprivrednih proizvoda u BiH je 5,2 posto, što je tek četvrtina od carinskih stopa EU. Tako su prosječne carinske stope u BiH manje od carinskih stopa u EU za slijedeće proizvode i iznose: žive životinje 7,3 puta, meso i drugi klaonični proizvodi pet puta, mlijeko i proizvodi od mlijeka 5,88 puta, povrće 3,13 puta, voće 2,59 puta, žita 26,8 puta, stočna hrana 12,7 puta itd. Ove činjenice su poražavajuće, posebno ako se ima u vidu visok nivo subvencija koje u poljoprivrednoj proizvodnji primjenjuju EU i naše susjedne zemlje.

* Neefikasnost kontrole na BiH granicama uvećava rizike po zdravlje stanovništva

Iako su granice BiH sa susjednim državama pod sve boljom kontrolom, još uvijek je moguće da velike količine različitih proizvoda ulaze u BiH bez odgovarajućeg nadzora. Posebno je to rizično kod prehrambenih proizvoda, naročito žive stoke. Problem je urgentan, budući da ne posjedujemo odgovarajuće prostore za karantene žive stoke pri uvozu. Moguće posljedice po zdravlje stanovništva i različite zaraze su radi toga veoma izvjesne. Veliki problem predstavlja i uvoz sadnog materijala. Hrvatska ima posebne karantene za dvogodišnje promatranje i analizu prilikom uvoza sadnog materijala. BiH uopće ne primjenjuje ovakvu praksu.

* Neuređeni institucionalni okvir znači i potpuni izostanak interveniranja u određenim kritičnim situacijama

Štete od suše u 2003. godini procjenjuju se u FBiH na oko 109 milijuna KM. Budžet FBiH ne raspolaže sredstvima iz kojih se može intervenirati u ovako teškim stanjima, koja se mogu označiti kao elementarne nepogode. Istina, sistemom navodnjavanja ovakav problem se može efikasno riješiti, jer BiH ima relativno dovoljno vode za ove potrebe, ali to zahtijeva velika investiciona ulaganja.

Predstavnici talijanskih institucija su dali kratak izvještaj o razvijenosti svoje regije, ali i o aktivnostima oko suradnje i stručnog usavršavanja mladih u poljoprivredi. Istraživanja na Ekonomskom fakultetu u Ankoni pokazuju da su najvažniji nositelji poljoprivrede mladi.

U svim provedenim studijama o distribuciji generacija u poljoprivredi, zajednička jasna točka je trend vrlo brzog smanjenja sudjelovanja mladih poljoprivrednika i poljoprivrednih poduzetnika u cijeloj Europi kako u zaostalim predjelima tako i u

razvijenim područjima. Taj je znak dosta alarmantan, jer bijeg mladih iz poljoprivrede znači gubitak najdinamičnijeg dijela, one komponente koja je kulturno najspremnija da se nosi sa sve kompleksnijim problemima novog poljoprivrednog gospodarstva. Bitno je spomenuti dva aspekta ovog problema.

Ovaj fenomen prisutan je brojčano i u različitim oblicima u svim zemljama i pojedinim regijama, ali ono što je bitno jest potreba da se ispituju nekadašnji i današnji uzroci takvog stanja i analiziraju mjere koje se poduzimaju u vezi s tim problemom.

Poljoprivredno gospodarstvo se sve više razvija u multifunkcionalno unutar kojeg, uz tradicionalne funkcije, postoje nove i drukčije usluge kao što su agroturizam, noćenje, mogućnost prakticanja sporta i boravak u zelenoj prirodi, agrobiološki proizvodi, proizvodi visoke kvalitete. Te raznovrsne funkcije predstavljaju dodatnu mogućnost prihoda za poljoprivrednike i u tom smislu prisutnost mladih postaje neophodna kako bi se ostvarile ove kompleksne i inovativne forme poljoprivrednih gospodarstava. Potrebno je informirati nove poduzetnike o tim mogućnostima i da oni prođu određenu obuku usavršavanja kako bi bili u stanju voditi poljoprivredna gospodarstva koja obavljaju niz različitih funkcija. Multifunkcionalnost i diversifikacija bitni su kako bi na tržištu opstala mnoga poljoprivredna gospodarstva koja imaju i važnu funkciju očuvanja prirode i kulture. Na taj način tvrtke, čiji bi opstanak, inače, bio u opasnosti, mogu ostati na tržištu, istovremeno, obavljajući središnju ulogu u zaštiti teritorija i prirode. Najveća dodatna vrijednost proizlazi baš iz usluga pridodanih samom poljoprivrednom proizvodu, što sam proizvod čini produktivnijim. To znači da je potrebno pojačati integraciju sa ostalim sektorima, različitim od poljoprivrednog, kao što su sektori bliži hotelijerstvu i boravku u prirodi, a treba i proširiti gospodarstvo na njegove različite aktivnosti.

Važan segment ovog programa je i oznaka kvalitete - sigurnost prehrambenih proizvoda. Poljoprivredno-prehrambeni proizvodi iz ove regije Marche imaju logo "Qualimarche" i uz njega može stajati natpis "proizvodi pod zaštitom regije Marche". Da bi proizvođači koristili taj znak moraju poštivati rigidne postupke koji su opisani pri Agenciji usluga poljoprivredno-prehrambenog sektora Marche i biti će podvrgnuti nadzoru kako bi se ispitao standard kvalitete. Radi se o strateškom zakonu koji predstavlja instrument za zaštitu potrošača. Usvojen je i Pravilnik o korištenju regionalnog znaka "Qualimarche": proizvođači i zastupnici moći će koristiti etikete, trake i omote sa logom. Sektor velike distribucije imat će obavezu nabavljati i staviti na tržište, na području regije Marche, proizvode Regije sa ovom oznakom kvalitete. Ova oznaka štiti proizvod Regije i samog građanina, potrošača. Ovaj zakon će stimulirati regionalne proizvode visoke kvalitete, u smjeru promoviranja sa pažnjom posvećenom poštivanju zaštite okoliša.

E. LASIĆ

Okrugli sto o turizmu

Ugostiteljsko-turistička privreda ovog regiona treba da bude nositelj ujedinjenja. Sa asocijacijama prometa i komunikacija trebalo bi imati više kontakata, jer su direktno vezani za turizam i ugostiteljstvo. Zajedno bi se mogli zalagati za otvaranje turističkih koridora.

Na tržištu ostaju samo jaki, koji vladaju informacijama i dominiraju u konkurentskoj borbi, privlačeći goste i turiste iz najudaljenijih dijelova svijeta.

Iako smo mala zemlja, zbog svog položaja smo zanimljivi. Važnu ulogu u BiH igra tranzitni turizam. U FBiH je vidljiv rast administrativnog turizma, dok je najviše gostiju vezano za religiozni. Od religioznog turizma više koristi imaju susjedi nego FBiH. Planinski, zimski, jezerski i seoski turizam još su u začecima. Riječni i jezerski su naša šansa. Zdravstveni nije dovoljno afirmiran. Iskustva iz Slovenije, Mađarske, Italije, Hrvatske, Austrije ili Turske mogu nam pomoći.

U BiH još uvijek je neiskorišteno blago termalnih, mineralnih i čistih voda. Tisućama godina stari gradovi pozornica su Evrope na otvorenom. Naše je da animiramo jedni druge, povežemo se i upućujemo potencijalne goste ne samo na svoje destinacije nego i na susjedne.

Alijansa je potrebna u regionu i među djelatnostima koje ona potiče, kao što su trgovina, prehrambena industrija, promet i veze itd.

Pod sloganom: "Domaće je najbolje!" mora se misliti i na kvalitetan proizvod koji turistički potrošač nosi kao suvenir ili kao sjećanje na dobar ukus jela ili pića ili imidža zemlje u kojoj je bio.

Od prijedloga i zaključaka koji su dati na okruglom stolu izdvajamo:

1. Trebalo bi u regiji označiti ceste i stare gradove, jezera i mora, olimpijske gradove i planine, vinske puteve, te zdravstveni, religiozni ili administrativni turizam.

Odrediti i za koji vid turizma želimo osposobiti određene regije i za njih donijeti poticajne mjere.

2. Šansa je u malom i srednjem poduzetništvu. Još uvijek ne znamo na pravi način iskoristiti ponudu zdrave hrane i umijeće u kulinarskom naših naroda. Trebali bi proizvoditi prepoznatljive suvenire naših krajeva.

Seoskom turizmu treba dati pravu dimenziju i poticajne mjere. Iskustva Slovenija i Italije bi se mogla primijeniti i kod nas.

3. Preko sredstava informiranja propagirati ove djelatnosti raznim spotovima u zemljama regije.

4. Koncesije bi mogle biti rješenja za neke turističke destinacije dok se ne riješi problem vlasništva.

6. Da se otkloni u legislativi ono što koči normalno poslovanje, te pooštri kontrola slobodnog kretanja turista.

7. Financijski poticaji za izvozne djelatnosti Europske banke za obnovu i razvoj u regiji treba da se odnose i na ugostiteljstvo i turizam, bilo da se radi o bespovratnim ili kreditnim sredstvima.

Dubravka BANDIĆ

Sektor tekstila, kože i obuće

Zaštititi domaću proizvodnju

U organizaciji Privredne/Gospodarske komore FBiH, krajem aprila, održan je okrugli sto o temi "Industrija tekstila, kože i obuće na rubu opstanka, a sa njom i 40.000 radnika" * Osim predstavnika Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije, te Ministarstva rada i socijalne politike FBiH, drugi predstavnici izvršne vlasti, iako su bili pozvani, nisu prisustvovali

Raspravljalo se o nekoliko, za ovu oblast, aktuelnih tema.

Prva je bila ponuđena strategija razvoja i njena primjena u praksi.

Iako su predstavnici pomenute industrije kao dio komorskog sistema predlagali konkretne mjere za dugoročno rješavanje brojnih problema, većina tih prijedloga nije izvrštena.

U sektoru tekstila predloženo je 15 mjera, a prihvaćeno je samo pet: pokretanje bazne industrije, izmjene carinskih tarifa, ukidanje carina i poreza na uvoz osnovnih sredstava, rezervnih dijelova i opreme, zabrana uvoza rabljene robe, te obnova saj-mova.

Slično je i sa industrijom kože i obuće, stoga je usvojen stav da se ne mogu prihvatiti ponuđena rješenja, jer doprinose zadržavanju postojećeg stanja, a ne rješavaju probleme ovih industrijskih grana.

Jedan od prijedloga, koji je morao biti izvršten u strategiju, jeste jedinstvena osnovica za cijenu rada na cijelom prostoru BiH, koja je trenutno različita u entitetima čime se stvara nekorektna konkurencija kod ugovaranja poslova sa inopartnerima, što kompanije iz Federacije BiH dovodi u podređeni položaj u odnosu na Republiku Srpsku.

Jedna od tema za raspravu bila je i cijena električne energije za izvozno orijentirana preduzeća, u koja se ubrajaju i kompanije pomenutih industrija, bez obzira što je oko 95 odsto lon-poslova koji podrazumijevaju izvoz isključivo rada.

Ovakvim odnosom nadležnih institucija, na prostoru BiH, praktično, dolazi do gašenja svih industrijskih kapaciteta u baznoj industriji kao što su proizvodnja prediva, pletenina i raznih vrsta tkanina.

To znači da se ne može izvoziti u punom izvozu kada se sve sirovine moraju kupiti i platiti carina i porez deviznim sredstvima.

Iako radimo lon-poslove trošimo domaće resurse - električnu energiju, PTT usluge i sve druge fiksne troškove, te zapošljavamo oko 40.000 radnika.

Prema podacima V/SKBiH, u 2003. godini izvezli smo robe u vrijednosti 276 miliona KM, stoga smatramo da ove industrijske grane zavrijeđuju više pažnje i pomoći.

Plaćamo najskuplju struju u regionu koja u cijeni koštanja učestvuje sa pet do osam odsto u tekstilu, a koži čak 12 odsto, istakli su učesnici u raspravi. Smanjenje cijene električne energije bi imalo dalekosežne efekte: povećanje izvoza (cijena bi bila konkurentnija), novo zapošljavanje, stvaranje uslova za obnovu proizvodnog parka, te kvalitetnije socijalno zbrinjavanje radnika. Stoga zahtijevaju od Vlade FBiH da donese odluku kojom će kompanije koje su strategijom definisane kao nosioci razvoja zemlje imati istu cijenu električne energije.

Kao jedan od faktora pada industrijske proizvodnje predstavnici pomenutih industrija vide i u privatizaciji. Prema njihovom mišljenju, potrebna je hitna revizija privatizacije podržavajući stavove Sindikata da je nužno što prije izvršiti i reviziju svih kompanija i utvrditi stvarno stanje u smislu preuzetih obaveza po izvršenoj privatizaciji.

Uspješni projekti

Nakon prezentacije proizvodnog programa nekoliko domaćih firmi iz oblasti tekstila, održane krajem aprila, u Privrednoj/Gospodarskoj komori Federacije BiH, Marco Torres Ramos, direktor katalonske kompanije AESCAT, ponovo je posjetio našu zemlju.

U okviru prve posjete upriličeni su bilateralni razgovori sa predstavnicima preduzeća zainteresovanih za saradnju, što je rezultiralo odabirom četiri kompanije za ugovaranje konkretnih poslova ("Kana" Sarajevo, "Velvet" Sarajevo, "Nobil" Nova Bila i "Afeto" Sarajevo sa fabrikom u Mostaru).

Prema najavama pomenutog poduzetnika, sa ovim kompanijama je planirano sklapanje ugovora vrijednog oko milion eura, što će biti početak dugoročnije saradnje.

Riječ je o proizvodnji postelnog rublja, tj. izradi štep-deka i jorgana. Direktor Torres planira uskoro posjetiti našu zemlju sa predstavnikom marketinga kako bi kupili robu od tekstila, kože i obuće za tržište SAD-a, Kanade i Evrope.

Sa ovom španskom kompanijom je već ostvarena saradnja u oblasti građevinske i metalne industrije, a očekuje se i da će kompletna tekstilna proizvodnja biti premještena u BiH za čiju realizaciju Komora pružiti punu podršku.

S. V.

Kada je riječ o bankovnim garancijama, ističu da su dugoročne aktivnosti ovog sektora, u saradnji sa sektorom iz RS i V/SKBiH, rezultirale pojednostavljenjem carinske procedure kod lon-poslova.

Pitanje bankovnih garancija za lon-poslove je ostalo neriješeno, jer svako preduzeće u FBiH koje se bavi ovom vrstom poslovanja treba obezbijediti garancije za izvršenje poslova po zaključenim ugovorima sa inopartnerom.

Visina garancije određena je odlukom Vlade FBiH i iznosi deset odsto od vrijednosti ugovorenog posla uz plaćanje jedan odsto bankovnih troškova, a da bi se dobila potrebno je obezbijediti hipoteku i odobrenje kreditnog odbora za svaku garanciju. Učesnici u radu okruglog stola smatraju da je ove garancije na lon-poslove potrebno ukinuti kao što je to bilo do 2002. godine ili da se kao garant kod banke može koristiti vlastita mjenica.

Bilo je riječi i o usvojenoj carinskoj tarifi koju je potrebno mijenjati uvažavajući prijedloge struke. O pogubnosti potpisanih ugovora o slobodnoj trgovini predložili su da se potpisani sporazumi preispitaju i kroz prizmu zaštite domaće proizvodnje usvoje adekvatne mjere za zaštitu.

Zaključeno je da se formira radna grupa koja će definisati prioritete teme za susret sa predstavnicima Vlade FBiH.

Čine je po dva predstavnika pomenutih industrija. Radni sastanak je već održan i odlučeno je da se šest prioriteta zadatka u pisanoj formi dostavi premijeru uz zahtjev za prijem članova radne grupe.

Prioritet su: doprinosi na plate, obaveze po osnovu neizmirenih dugova za PIO, porez na promet proizvoda, carine, energenti, tenderi kod državnih preduzeća i javnih ustanova.

Selma VARUPA

Udruženje profesionalnih posrednika - brokerskih kuća

Upućen protest Komisiji za vrijednosne papire FBiH

Zajedničkim znanjima i iskustvima obezbijediti implementaciju odredaba pravilnika * Za razvoj privatnog sektora trebalo bi uvažiti i glas vlasnika privatnog kapitala

U "Službenim novinama FBiH", broj 21, od 17. 04. 2004. godine, objavljeni su:

* Pravilnik o uslovima za uspostavljanje i način funkcionisanja sistema interne kontrole profesionalnih posrednika na tržištu vrijednosnih papira sa Uputstvom o obaveznim elementima Pravilnika o internoj kontroli;

* Pravilnik o uslovima i postupku izdavanja, obustavljanja i ukidanja dozvola fizičkim licima i privrednim društvima za obavljanje brokerskih i dilerskih poslova u prometu vrijednosnim papirima;

* Pravilnik o vršenju nadzora emisije, prometa i učesnika u emisiji i prometu vrijednosnim papirima, o njima je raspravljala Skupština Udruženja profesionalnih posrednika - brokerskih kuća i dala određene primjedbe.

Sa razočarenjem je konstatovano da nije prihvaćena nijedna primjedba Skupštine Udruženja, te je upućen protest Komisiji za vrijednosne papire FBiH. Osnovni cilj datih primjedbi na pravilnike bio je razvoj i stabilnost tržišta kapitala uz obezbjeđenje uslova i ambijenta za implementaciju navedenih pravilnika. Korespondencijom o ovoj temi pokušao se ostvariti partnerski dijalog sa Komisijom za vrijednosne papire FBiH. Razlog za uspostavljanje dijaloga bio je da se zajedničkim znanjima i iskustvima uredi ova materija na način koji bi obezbijedio implementaciju odredaba pravilnika.

Ne bi se smjelo zanemariti da su sve brokerske kuće osnovane privatnim kapitalom, koji nije mali. Osnovne intencije tranzicije i razvoja privrednog sistema u BiH jesu stvaranje uslova za razvoj privatnog sektora. Da bi se ovo realizovalo i stvorili preduslovi za pridruživanje Evropskoj uniji, trebao bi se uvažiti glas i vlasnika privatnog kapitala, što nije bio slučaj.

Predloženo je da Komisija za vrijednosne papire svojom odlukom prolongira primjenu navedenih pravilnika i insistirano da zakaže sastanak na kojem bi se razgovaralo o datim primjedbama Udruženja i mogućnostima njihove implementacije, te posljedica do kojih bi došlo na tržištu kapitala.

Napomenuto je da je Udruženje u novembru 2003. godine Komisiji za vrijednosne papire FBiH dostavilo prijedlog za privremenu obustavu prenosa vlasništva vrijednosnih papira darodavnim ugovorima, a bez učešća institucija tržišta kapitala, te da do sada, i pored urgencija, nije dobijen odgovor.

U cilju suzbijanja šverca vrijednosnim papirima i prometa preko institucija tržišta kapitala u februaru 2004. godine, a na zahtjev Komisije za vrijednosne papire, Udruženje je dostavilo prijedlog uvođenja akvizitera na tržište kapitala, o čemu, i pored urgencija, nije bilo reakcija Komisije za vrijednosne papire FBiH.

Udruženje je, uz razumijevanje trenutnog stanja na tržištu kapitala, u očekivanju prihvatanja datih prijedloga, zatražilo hitan sastanak sa Komisijom vrijednosnih papira FBiH.

M. IDRIZOVIĆ

Grupacija proizvođača peradi i stočne hrane

Otežan plasman domaćih proizvoda

Na osnovu Prijedloga zakona o dopuni Zakona o carinskoj tarifi kojeg je utvrdilo Vijeće ministara BiH, članovi Grupacije, sredinom maja, su održali press konferenciju želeći ukazati na posljedice ove odluke

Predstavnici Grupacije su istakli da je mašinski otkoštено meso (MOM) jedna od šest tarifnih stavki (količinski najveća) za koju se predlaže nulta carinska stopa, a nabavlja se u zemljama EU.

Međutim, u zemljama sa kojima imamo potpisane ugovore o slobodnoj trgovini ne proizvodi se u dovoljnim količinama, pa stoga i ne izvozi.

To znači da ova važna sirovina za mesoprerađivačku industriju podliježe važećoj carinskoj tarifi od deset odsto plus 1,50 KM/kg apsolutne carine.

Godišnje se uveze oko 10.000 tona MOM-a, što pomnoženo sa 1,50 KM iznosi 15 miliona maraka na godišnjem nivou. Kada se ovom doda 10 odsto carine na vrijednost MOM-a od oko jedan milion KM, može se zaključiti da se država odriče prosječno 16 miliona KM na osnovu bescarinskog uvoza MOM-a.

Pileće meso, jaja i drugi proizvodi od peradi se uvoze iz ovih zemalja kao visokosubvencionirane i na domaćem tržištu veoma konkurentne robe sa nultom carinskom stopom.

Zato je plasman domaćih peradarskih proizvoda otežan što za posledicu ima velike zalihe neprodate robe koju je teško plasirati i pored niskih cijena. Zbog takvog stanja teško se uspostavljaju normalni uslovi poslovanja, što je dovelo da zatvaranja brojnih farmi.

Prema tome, primarni proizvođači jaja i mesa peradi su u apsolutnom gubitku, jer su izloženi konkurenciji visokosubvencionirane robe koja ih može uništiti.

Mesoprerađivači prividno ostvaruju svoje ciljeve - primarna orijentacija na uvoz jeftinih sirovina, ali su, dugoročno gledano, i oni na gubitku, jer neće moći izdržati konkurenciju inoprerađivača, a ne mogu uvoziti po preferencijalnim uslovima, s obzirom na nepovoljnu strukturu i učešće sirovina domaćeg porijekla - ponekad i manje od deset odsto.

S. V.

Prijedlozi mjera za poboljšanje statusa primarne peradarske proizvodnje

Tržišno orijentirane grane stočarstva u BiH

U svom prijedlogu mjera Grupacija proizvođača peradi i stočne hrane ističe da je neophodno da entitetska ministarstva poljoprivrede, industrije i trgovine, te Ministarsko vijeće BiH i Ministarstvo vanjske trgovine u domenu i granicama svojih ingerencija hitno pomognu u determiniranju i očuvanju intenzivnih tržišno orijentiranih grana poljoprivredne proizvodnje, a među njima i peradarske, odnosno proizvodnje stočne hrane, kao i prerađivačke industrije u ovoj zemlji

Pri tome bi bilo neophodno preduzimanje slijedećih mjera:

- Maksimalno koordiniran zajednički rad i nastup svih predstavnika oba entitetska ministarstva poljoprivrede kako pri donošenju pojedinih mjera vezanih za stočarsku, posebno za peradarsku

proizvodnju tako i u nastupima i djelovanju unutar struktura entitetskih vlada, naročito prema ministarstvima industrije i trgovine.

- Koordiniran nastup predstavnika oba entitetska ministarstva poljoprivrede prema Ministarstvu vanjske trgovine, u smislu preduzimanja zajedničkih mjera za popravljavanje katastrofalnog vanjskotrgovinskog deficita BiH u prometu hranom i poljoprivrednim proizvodima, ublažavanja problema uzrokovanih složenom strukturom vlasti i centara odlučivanja u državi, te korištenjem postojeće zakonske regulative kako državne tako i entitetske u cilju uređenja domaćeg tržišta i odnosa na njemu.

- Prekidanje prakse davanja vremenski ograničene saglasnosti za bescarinski uvoz pojedinih komponenti za mesoprerađivačku industriju. Umjesto takvih poteza kojim gube i država i primarni proizvođači, u Zakonu o carinskoj tarifi neophodno je sistemski predvidjeti mogućnost povrata dijela uplaćene apsolutne carine (bivši prelevmani) za sve mesoprerađivače koji, pored uvezene, otkupljuju i domaće komponente. Na ovaj bi način država dobijala unaprijed novac u skladu sa zakonima koje je sama propisala, mesoprerađivači bi mogli uvoziti sirovine u količinama u kojim to žele i uz plaćanje svih propisanih obaveza, a svaka poslovna transakcija sa domaćim primarnim proizvođačima bi značila povrat uplaćenih prelevmana u visini otkupljene količine

odgovarajuće domaće sirovine. Time bi, naravno, prestalo i bezobzirno aktuelno uništavanje domaće primarne proizvodnje, a stvorile bi se i realne pretpostavke za preferencijalni izvoz gotovih proizvoda koji sada objektivno zbog visokog učešća uvoznih sirovina kod najvećeg broja domaćih mesoprerađivača (i do 100 odsto) nije moguće.

- Preraspodjela i iznalaženje makar i minimalnih sredstava u entitetskim budžetima kojima bi se simbolično stimulirao izvoz domaće peradi i proizvoda na bazi jaja i mesa od preradi.

- Iznalaženje sredstava za stimulaciju proizvodnje domaćih kvalitetnih sirovina za mesoprerađivača kao što je mašinski iskošteno meso peradi (MOM) sa 0,50 KM/kg, koje, inače, predstavlja najveću uvoznú stavku za domaće prerađivačke kapacitete, ali je i osnova za različite carinske malverzacije.

- Realizacijom prethodne mjere postigla bi se dva bitna efekta od kojih je prvi anuliranje primjedbi naših prerađivača da je domaći MOM, iako nesporno kvalitetan, skup, a drugi je da bi njegovom ugradnjom u kobasičarske proizvode proizvedene u BiH, osim stimulisanja domaće primarne proizvodnje brojlarskog mesa, bili ostvareni preduvjeti za korištenje preferencijalnog tretmana pri izvozu koji je u uvjetima ugradnje uvoznih komponenti u domaće finalne proizvode praktično neostvariv.

- Izvršiti reviziju i svesti u realne okvire neumjereno visoke administrativne takse i druga davanja za unutrašnji i vanjski promet žive peradi i komponenti stočne hrane. Na primjer, Odlukom Vlade FBiH od 19. 02. 2004. ("Službene novine FBiH", broj 8/98) propisana je visina takse za uvjerenje o zdravstvenom stanju životinja po kojoj je iznos za perad tri puta veći nego li za krupne životinje preračunato na stočnu jedinicu - živu mjeru. Ovako visoki iznosi stimuliraju proizvođače da na svaki način izbjegavaju plaćanje čime gubi ne samo budžet nego i društvo u cjelini.

- Osiguranje uvjeta za punu funkciju državne Veterinarske uprave, efikasan rad državne veterinarske inspekcije i inspeksijskih organa u oba entiteta, posebno pri davanjima veterinarske saglasnosti o podobnosti objekata i postojanju drugih preduvjeta za uvoz živih životinja i njihovih proizvoda kao što su jaja (naročito rasplodna), meso i mlijeko, te proizvodi na bazi njih.

- Osiguranje uvjeta za potpunu zakonom predviđenu kontrolu uvezenih životinja, njihovih proizvoda, te sirovina i gotovih krmnih smjesa za ishranu domaćih životinja.

- U ovom smislu neophodno je bespogovorno uspostaviti najčešće zaobilazenu instituciju karantena kako nam se ne bi ponovile greške iz ne tako davne prošlosti koje su, između ostalog, svojim zdravljem, pa i životima platili građani naše zemlje, a eventualne zakonske nedorečenosti, nepodudarnosti i nejasnoće o ovom pitanju treba premostiti odgovarajućim odlukama i privremenim rješenjima.

- Osigurati efikasniji i učinkovit rad ostalih relevantnih inspeksijskih službi (sanitarna, tržišna,

poljoprivredna i slične) čime bi se uspostavila puna i redovna kontrola sirovina i proizvoda animalnog porijekla iz uvoza.

- Osigurati uvjete za certifikaciju i ISO standardizaciju domaćih proizvodnih objekata u peradstvu i industriji stočne hrane.

- Uvođenje niz olakšica za registrirane i certificirane proizvođače u peradarskoj proizvodnji i proizvodnji stočne hrane kao što su niža cijena električne energije i uklanjanje nekih apsurdna u plaćanju ovog energenta (jalova struja i vršno opterećenje), poreske olakšice na djelatnost ili investiciona ulaganja u proširenje djelatnosti, jednostavnija procedura registracije djelatnosti i slično.

- Osigurati uvjete za certifikaciju domaćih izvoznih objekata od nepristrasnih institucija iz zemalja EU, kao što je, na primjer, njemačka organizacija GTZ-a.

- Intenzivirati i držati u kontinuitetu medijsku i svaku drugu podršku pravoj domaćoj primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji i prerađivačkoj industriji u svim nastupima, svim relevantnim sredstvima javnog informiranja, ali i na druge načine, pod parolom "Prepoznamo domaće".

Registar vrijednosnih papira u FBiH

Pet godina od osnivanja

Registar vrijednosnih papira u FBiH, kao jedna od značajnijih institucija tržišta kapitala u FBiH, ovih dana će obilježiti petogodišnjicu svog postojanja i rada.

Od osnivanja Registar je zaključio 640 ugovora sa dioničkim društvima o registraciji, čuvanju i održavanju podataka o vrijednosnim papirima u vidu elektroničkog zapisa i o registraciji prijenosa vrijednosnih papira sa računa vlasnika, odnosno prodavca na račun kupca.

Vrijednost po tom osnovu registrovanog kapitala iznosi 8.877 milijardi KM i raspoređena je na 526.883 dioničara, odnosno vlasnika vrijednosnih papira.

Kako se navodi, Registar je izrastao u modernu instituciju tržišta kapitala, koja, u dematerijalizovanom obliku, u skladu sa propisima kojima se bliže uređuje ta oblast, obavlja poslove iz djelatnosti za koju je registrovan.

Registar je finansijski samoodrživo dioničko društvo koje je postalo članom Asocijacije klirinško-depozitnih kuća Srednje i istočne Evrope, sa realnim uvjetima za dobijanje certifikata standarda usluga ISO 9002. /FENA/

Izmjene i dopune Zakona o posebnom porezu na alkohol

Traži se ukidanje finansijskih markica i akciza na vino

U organizaciji Gospodarske/Privredne komore FBiH, 27. travnja, održan je sastanak na kojemu se raspravljalo o “Izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na alkohol”

Sastanku su nazočili predstavnici Udruge vinogradara i vinara Hercegovine, predstavnici Agronomskog instituta Sveučilišta u Mostaru, G/PKFBiH, Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i poljoprivrede Hercegovačko-neretvanske županije i drugi.

Zaključci sa sastanka upućeni su Ministarstvu financija FBiH, Ministarstvu trgovine FBiH, Ministarstvu energije, rudarstva i industrije FBiH i Ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH, a to su:

- pokretanje inicijative za izmjene i dopune Zakona o posebnom porezu na alkohol (“Sl. novine FBiH”, br. 6/95, 51/99 i 52/01) u dijelu:

* članak 9. stavak 2. treba da glasi: »Poseban porez na vino plaća se u iznosu od 0,00 KM po litru vina;

* članak 17. a. koji regulira obvezu označavanja posebnim markicama, treba izmijeniti na taj način da se promet vina izuzme od ove obveze;

* članak 23. a. b. i c., te članak 25. a., kojima se regulira promet alkoholnih pića s Republikom Srpskom i Distriktom Brčko, izmijeniti na način da se vino izuzme iz režima međuentitetskog prometa kakav je propisan za ostala alkoholna pića.

Pored navedenih izmjena i dopuna Zakona, potrebno je izvršiti i izmjene i dopune Pravilnika o načinu i vođenju evidencije o proizvodnji i nabavkama, isporukama i zalihama alkohola i alkoholnih pića, te obračunatom i uplaćenom posebnom porezu na alkohol (“Sl. novine FBiH”, br. 4/97, i 2/00) na način da se uzmu u obzir predložene izmjene i dopune Zakona o posebnom porezu na alkohol, koje se odnose na promet vina.

Uz izmjene i dopune navedenih propisa koji se odnose na posebne poreze, nužno je uskladiti i odredbe Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga (“Sl. novine FBiH”, br. 49/02, i 37/03), u dijelu koji regulira: poreznog obveznika, način obračunavanja i plaćanje poreza na promet i poreznu stopu, u prometu tzv. visokotarifnih proizvoda na način da se vino izuzme iz režima oporezivanja porezom na promet proizvoda kakav vrijedi za “visokotarifne proizvode”.

Obrazloženje predloženih izmjena i dopuna

Postojeća zakonska rješenja, koja se odnose na oporezivanje (posebnim porezom i porezom na promet) alkoholnih pića nisu vodila računa o specifičnostima vina, koja su priznata u gotovo svim zemljama Europe, posebice u neposrednom okruženju ili zemljama bivše SFRJ.

Susjedne zemlje donijele su poseban Zakon o vinu, koji ovaj proizvod tretira kao prehrambeni proizvod, čime je vino dobilo poseban status u odnosu na ostala alkoholna pića, pa se i s aspekta poreznih zakona tretira posebno.

Činjenica je da se u Sloveniji, Hrvatskoj i Srbiji ne plaća poseban porez na vino, što (posebice proizvođače) pravne osobe s prostora BiH dovodi u neravnotežan položaj na tržištu kako BiH tako i inozemstva.

Gotovo je neodrživ položaj domaćih proizvođača vina, koji su ovakvim zakonskim rješenjima onemogućeni u proizvodnji. Pozitivan trend razvoja vinogradarstva na prostoru Hercegovine, ako se nešto u ovom dijelu ne promijeni, bit će zaustavljen i svest će se na proizvodnju za osobne potrebe.

BiH vinogradarstvo dodatno opterećuje i poseban režim prometa vina koji se očituje u:

* obvezi obilježavanja vina u prometu posebnom markicom,

* restriktivnog međuentitetskog prometa.

Postojeća obveza obilježavanja vina posebnim markicama stvara preveliko administriranje i jedan je od razloga za izbjegavanje kako proizvodnje tako i prometa ove vrste proizvoda. Pored “prevelikog administriranja” u prometu vina javlja se još jedan problem, a to je međuentitetski promet, odnosno način njegovog obavljanja.

Posebne markice, posebne fakture, posebne evidencije, obvezni depozit i sustav povrata doveli su nas u situaciju kada ne postoji međuentitetski promet vina.

Ako se uzme u obzir veličina prostora BiH koji je podijeljen postojećim propisima, onda je jasno da ne postoji perspektiva proizvodnje i prometa vina.

Iz navedenih razloga, koji bi se mogli elaborirati, potekla je ova inicijativa koju potpisuju i podržavaju sve relevantne strukovne udruge s prostora BiH, s ciljem da se ova pitanja žurno stave na dnevni red i otklone uočene greške u zakonskim rješenjima.

E. LASIĆ

Sastanak Grupacije

Pozitivni pomaci u ribarstvu

U Sarajevu je održan sastanak Grupacije proizvođača ribe i riblje mladi Udruženja poljoprivrede, prehrambene i duhanske industrije i vodoprivrede P/GKFBiH

Uz prisustvo brojnih članica, predstavnika Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH i Federalnog parlamenta i komore raspravljalo se o poticajima u ribarstvu za 2004. godinu, realizaciji projekta izvoza ribe u Hrvatsku, mogućnostima subvencioniranja izvoza, radu Grupacije i njenom financiranju. Iznesen je i izvještaj sa Jadransko-jonskog foruma.

Predsjedavajući sastanka bio je predsjednik Grupacije Đevad Handžar. Ukazano je na neke pozitivne pomake rada Ureda za veterinarstvo i Federalnog ministarstva poljoprivrede, jer su konačno isplaćene premije za morsko ribarstvo. Duranović, pomoćnik ministra poljoprivrede, ističe važnost izvoza, ali ga veže sa turizmom. Već treću godinu ministarstvo potiče ribarstvo, jer se dokazalo da je "riba meso". Zakon o poticajima sadrži 35 podrški, a ne samo mlijeko i duhan kao što je to ranije bio slučaj.

Ove godine ribarstvu pripada 290.000 KM, kazao je Mladen Vasić, što je dvostruko više nego prošle. Premira se isključivo mlađ od registriranih proizvođača, članica Federalne grupacije, ali je nedovoljno novca za premiranje svakog kilograma. Članice Grupacije proizvođača

ribe i riblje mladi pri P/GKFBiH trebaju se dogovoriti oko načina raspodjele, u protivnom će to uraditi Ministarstvo poljoprivrede FBiH.

Vasić je istakao da će se usvajanjem Zakona o poticajima, tri posto na budžet, stvoriti pretpostavka za buduća razmišljanja oko poticaja izvoza. Za sada Ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva FBiH potiče samo primarnu poljoprivrednu proizvodnju, a za izvoz se treba obratiti IGA-i, jer je to agencija koja radi pripremu izvoza.

Direktor RIZ Krajina Rifat Tahrić predlaže poticaj za kg prodane ribe po završnom računu čime bi se legalizirale proizvodnje od Vlade, a s tim se slaže i Sanel Šarić, direktor Norfisha.

Handžar je predložio uvođenje zaštitne carine na oslića po 1 KM/kg, jer je uvoz oko 1,5 milijuna kg. Uvođenjem ovakve zaštitne carine, finansijski efekat iznosio bi 15 milijuna KM, što smatra dobrim izvorom za stimulaciju izvoza.

Kemal Džafić, direktor ribnjaka Ovako iz Bugojna, ukazao je na visoke obveze plaćanja prema državi, od rješenja za uvoz riblje hrane, inspeksijskih organa, fitopatologa, veterinarskih inspektora, raznih kontrola itd. Istakao je da nije protiv ovih plaćanja, ali traži da se ona umanje.

Predstavnik Ureda za veterinarstvo Sanin Tanković naglasio je kako je Veterinarska uprava RH prepoznala kao partnera Ured za veterinarstvo BiH. Potpisala je Sporazum, prema kojem 22 tvrtke iz BiH mogu u RH izvoziti namirnice animalnog podrijetla. Međutim, nisu navedena imena tvrtki.

Da bi živa riba izišla iz BiH, mora proći najmanje tri godine uzimanja uzoraka, slanja u Dansku, da bi referentna laboratorija dala zeleno svjetlo kako ne postoji zaraza od bolesti. Važan je i plan praćenja rezidua, jer će, ako Danci proglašaju ribu dva puta godišnje zdravom, biti tražena i na europskom tržištu. Mnogo je lakše izvesti prerađenu ribu nego živu. Za Hrvatsku riba će se početi izvoziti do kraja svibnja 2004. godine, naglasio je Tanković.

Predstavnik Federalnog parlamenta Omer Hujdur je iskazao svoje nezadovoljstvo vezano za visinu poticaja za 2004. godinu, te naglasio da je prosječna carinska stopa u BiH šest posto, što je alarmantno. EU izdvaja 46 posto svog budžeta za poticaje u poljoprivredi.

Bilo je i riječi o radu Grupacije gdje su napravljeni veliki pomaci, te je predloženo da se ide ka većoj profesionalnosti, pravljenju plana rada i podnošenju izvještaja o radu. Iskazana je volja za formiranje grupacije na nivou države. Predsjednik je zatražio izmirenje obvezujućih dugova od članica Grupacije, u protivnom nudi mandat na raspolaganje.

Maglajski Natron

Sa austrijskim Konzorcijem AHW formirano zajedničko privredno društvo

Potpisanim Sporazumom predviđeno je da Natron u zajedničko preduzeće unese infrastrukturu, a austrijski partner osnivački kapital od tri miliona eura, ulaganja u iznosu od 20 miliona, te dodatnih 10 miliona eura obrtnog kapitala.

Prema izjavi direktora Natrona Šefkije Botonjića, na ovaj način Natron se pridružuje porodici tvornica u celulozno-papirnoj industriji i uključuje se u proces globalizacije. Od značaja je to što će tehničko-tehnološki dio ovog projekta realizovati vodeći proizvođač opreme u celulozno-papirnoj industriji austrijski Andritz, koji ima visoke reference kako u Evropi tako i u svijetu.

* * *

Nadzorni odbor d.d. Natron Maglaj ocijenio je da se proizvodnja u četiri mjeseca 2004. godine odvijala uspješno. Nivo proizvodnje u ovom periodu veći je za 23,4 odsto u odnosu na isti period prošle godine, dok je izvoz veći za 14 odsto. Pokrivenost uvoza izvozom ostvarena je za 108,5 odsto.

Prihvaćena je informacija o toku procesa privatizacije i data puna podrška menadžmentu Natrona u daljim pregovorima sa mogućim strateškim partnerima.

E. LASIĆ

Osiguranje

Potpisan ugovor sa firmom "Bromat"

Usluge za članice Komore u poslovima osiguranja imovine i lica

Privredna/Gospodarska komora Federacije BiH prihvatila je i potpisala Ugovor sa firmom "Bromat" iz Sarajeva, sa ciljem pomoći članicama oko osiguranja, odnosno ušteda u postupku osiguranja sa osiguravajućim kućama koje su članice same odabrale.

Firma "Bromat" jedna je od vodećih posredničkih kuća na polju osiguranja, koju čini tim sastavljen od stručnih i obrazovanih kadrova, uz korišćenje specijaliziranog software-a sa bazom podataka iz oblasti posredovanja u osiguranju.

Kako bi što bolje zastupao interese osiguranika, između ostalog, "Bromat" je potpisao ugovore o posredovanju sa gotovo svim osiguravajućim kućama, za razliku od zastupnika - agenata osiguranja koji zastupaju i nude programe samo jednog osiguravajućeg društva.

Zadaci "Bromataa" i redoslijed aktivnosti u postupku servisiranja klijenta su:

1. zajedno s klijentom procijeniti ugroženost osoba i imovine;
2. izvršiti analizu rizika, te izraditi koncept pokriva rizika;
3. na bazi ponuda pronaći najpovoljnije osiguranje;
4. nakon sklapanja ugovora o osiguranju ažurirati bazu podataka klijenta;
5. pratiti istek polica i pravovremenu obnovu osiguranja;
6. pomoć pri obradi i naplati šteta;
7. pružanje pravne pomoći i druge intelektualne i tehničke usluge u vezi s poslovima osiguranja;
9. kompletno servisiranje klijenata kod obaveze zaključivanja osiguranja.

Usluga koju "Bromat" pruža klijentu je potpuno besplatna, budući da je posrednička provizija regulisana ugovorom sa osiguravajućim kućama.

Radi zaštite interesa osiguranika i naknade moguće štete, "Bromat" je izvršio osiguranje od odgovornosti za obavljanje poslova posredovanja u osiguranju na osiguranu svotu od 250.000 KM, s napomenom da se ovaj iznos može povećavati ovisno o veličini ugovorenih poslova. Ovo za klijente znači da, ukoliko "Bromat", izvršavajući preuzete poslove osiguranja, propusti učiniti svoju obavezu ili to učini protivno pravilima struke osiguranja, pa zbog toga osiguranik pretrpi štetu, može je naplatiti iz navedene police osiguranja.

Zainteresovani se mogu obratiti Komori ili direktno firmi "Bromat" d.o.o. za posredovanje u osiguranju, Sarajevo, M. Tita 30/IV, telefon 260-250, te iskoristiti mogućnost dobijanja besplatnih usluga u poslovima osiguranja imovine i lica.

Društvo za zavarivanje BiH

Održana Obnoviteljska skupština

U Sarajevu je, 16. aprila, održana Obnoviteljska skupština Društva za zavarivanje BiH kojoj je prethodila sjednica Inicijativnog odbora u čijem su radu učestvovali i predstavnici Privredne/Gospodarske komore FBiH

Razmatrani su i usvojeni: Izvještaj o dosadašnjem radu, Prijedlog izmijenjenog i dopunjenog Statuta, Izbor radnih tijela i Odluke o visini godišnje članarine Društva.

Izražena je potreba za uređivanjem stanja u okviru zavarivanja zbog nelojalne konkurencije. Pohvaljeni su dosadašnji naponi koje je Društvo učinilo.

Kompletirana je i lista članova Upravnog odbora Društva, u čijem su sastavu eminentni stručnjaci.

Za predsjednika Društva imenovan je doc. dr Sead Pašić - Mašinski fakultet Mostar, a za dopredsjednike prof. dr Aleksa Blagojević - Mašinski fakultet Banja Luka, i Mladen Rudeš, dipl. inž. iz Sarajeva.

U okviru razmatranja prijedloga Odluke o formiranju stalnih i povremenih komisija, Mladen Rudeš je istakao da preko njih Društvo treba da intenzivira i konkretizira svoj rad. Pozvao je zainteresirane, koji mogu da zadovolje stručne kriterije, uz znanje engleskog jezika, da se uključe u rad komisija. Učlanjenjem Društva u EWF stiče se mogućnost za učešće članova Društva u radu EWF komisija, ravnopravno sa članovima drugih zemalja.

Donesena je Odluka o visini iznosa godišnje članarine:

1. Lični/osobni član	12 KM,
2. Redovni privredni/gospodarski član	100,00 - 300,00 KM.

Članstvo u ovoj eminentnoj organizaciji zavisi, prije svega, od plaćanja godišnje članarine. Društvo, nakon tri godine, tako postaje ovlašteno državno tijelo/ANB za oblast zavarivanja, a članovima daje značajne mogućnosti za obrazovanje i sticanje zvanja EWF stručnjaka u zavarivanju. Od 2004. godine vraćeno je u članstvo ove asocijacije, zahvaljujući razumijevanju i finansijskoj potpori V/SKBiH i P/GKFBiH.

Prisutni su informisani o aktivnostima na organizovanju prvog kursa za evropske inženjere za zavarivanje. Društvo za zavarivanje BiH, Mašinski fakultet u Sarajevu i Hrvatsko Društvo za zavarivanje, koje ima licencu, planiraju zajedno organizirati kurs, a 70 odsto predavanja bi realizirali predavači iz BiH.

Područje zavarivanja treba zakonski regulisati, kako ne bismo dozvolili da privredni subjekti, bez licenci o osiguranju kvaliteta u zavarivanju, prema Standardu BAS EN 729 i validnih EWF diploma po BAS EN 719, ubuduće rade odgovorne poslove na zavarivanju i srodnim tehnikama.

Mr Nafija ŠEHIĆ - MUŠIĆ

Konferencija

“Obnovljivi energetske resursi i certifikati za aeroemisije - razvojna prilika za BiH”

Program za razvoj preduzeća u jugoistočnoj Evropi - SEED organizirao je u Sarajevu, 11. maja, međunarodnu konferenciju, posvećenu obnovljivim energetske resursima i certifikatima za aeroemisije, kao razvojnoj prilici za BiH

Cilj je bio upoznavanje domaćih stručnjaka i javnosti sa međunarodnim programima i aktivnostima u oblasti obnovljive energije i klimatskih promjena, kao i isticanje potencijalnih investicijskih mogućnosti BiH u ovoj oblasti.

Posljednjih decenija emisije štetnih gasova (CO₂, NO_x i SO₂), koje je uzrokovalo čovječanstvo, su znatno povećane i, prema mišljenju mnogih naučnika, utječu na klimu i smatraju se odgovornim za devastacije i prirodne katastrofe poput poplava, orkana i suša.

Povećanje proizvodnje energije iz obnovljivih izvora može značajno doprinijeti ostvarenju ciljeva za smanjenje emisije stakleničkih gasova (GHG). Pored toga, povećana upotreba izvora obnovljive energije promovira održivo snabdijevanje energijom, čime jača ekonomski razvoj i rast privrede. Stoga su

sve značajnija nastojanja međunarodne zajednice na promoviranju i unapređenju novih investicija u obnovljivu energiju.

U zajedničkom nastojanju da smanje utjecaj na klimu i unaprijede održivost ekonomskog razvoja i rasta većina industrijskih zemalja i ekonomija u tranziciji potpisale su 1997. godine Protokol u Kyotu. Cilj je ublažavanje klimatskih promjena, kroz redukciju emisije antropogenih stakleničkih gasova (GHG), od 2008. do 2012. godine. Protokol iz Kyota i njegovi mehanizmi na bazi projekata zajedničke implementacije (JI), mehanizama čistog razvoja (CDM), kao i evropska šema trgovine emisijama, stvaraju nove mogućnosti za privredu BiH.

Dirk Reinermann, direktor Svjetske banke za BiH, istakao je da BiH posjeduje energetske prednosti u regionu i da ih treba iskoristiti kao razvojnu šansu.

Razlozi za navedeno jesu u činjenici da Protokol iz Kyota nalaže zemljama EU gašenje većine postrojenja, do 2012. godine, koja ispuštaju CO₂ i SO₂ u atmosferu. To podrazumijeva gašenje svih nuklearnih i većine termoelektrana na uglj, te prelazak na korištenje obnovljivih izvora energije: vodu, vjetar i biomasu.

BiH ima više obnovljivih izvora energije nego što ih treba. Stoga mora što hitnije pristupiti potpisu Protokola iz Kyota, kako bi iskoristila raspoložive mehanizme za finansijsku podršku i realizirala objektivnu razvojnu šansu, što je i poruka ove konferencije.

N. ŠEHIĆ - MUŠIĆ

3. sjednica Inicijativnog odbora

Međunarodni sajam metala ZEPS Intermetal

U organizaciji Vanjskotrgovinske komore, u Mostaru je, 14. maja, u prostorijama Aluminija d.d. Mostar, održana treća sjednica Inicijativnog odbora za organizaciju Sajma metala, u proširenom sastavu

Sjednici su prisustvovali predstavnici Vladinih institucija i komora bh. entiteta, menadžeri privrednih subjekata iz sektora metala, te obrazovno-naučnih institucija.

Generalni direktor Poslovnog sistema RMK-ZEPS Abdulah Serdarević predstvio je idejni projekt Međunarodnog sajma metala ZEPS Intermetal. Osnovni ciljevi ovog sajma proizlaze iz činjenice da se u ovoj privrednoj grani postepeno stvaraju pretpostavke za njen razvoj, te da ona mora biti motor koji će povući i ostale djelatnosti. Stoga će se pogramski profilisati u slijedećim pravcima:

* Dinamiziranje razvoja metalnog kompleksa, kao okosnice ukupnog industrijskog razvoja BiH, kroz sadržajan i intenzivan godišnji susret ponude i tražnje na domaćem i međunarodnom nivou,

naročito sa zemljama okruženja, sa kojima se i ostvaruje najveća razmjena u ovoj industrijskoj grani;

* Inoviranje tehnologije u proizvodnji i preradi metala, u kom smislu će se profilisati izložba i prateće stručne manifestacije, uz aktivno uključivanje domaćih i stranih naučnih institucija i pojedinaца, te drugih nosilaca tehnološkog razvoja;

* Berza mašina i alata koji se koriste, prije svega, u malom i srednjem biznisu radi brže zamjene zastarjelog tehnološkog parka i nabavke po povoljnijim uslovima;

* Artikulisanje zajedničkih interesa metalne industrije BiH radi utjecaja na izvršnu i zakonodavnu vlast, s ciljem stvaranja optimalnog ambijenta za razvoj grane;

* Godišnji susret ljudi iz metalnog kompleksa BiH, međunarodnih partnera, komora i udruženja, te državnih organa, radi neposredne razmjene informacija, poslovnih ideja i inicijativa, s utjecajem na uspostavu odnosa poslovnog povjerenja i dinamiziranja poslova, kao krajnjeg cilja.

Dajući podršku ovoj inicijativi, Avdo Rapa, predsjednik P/GKFBiH, je naglasio da su potrebe za njegovim organiziranjem i održavanjem istaknute i u “Strategiji razvoja MEI do 2008. godine”, čiji je nosilac izrade bila Komora FBiH.

Prisutni su podržali ideju organiziranja Sajma metala, izražavajući, istovremeno, i svoju ocjenu o potrebi za češćim organiziranjem ovakvih skupova.

N. Š. - M.

Statistika

Industrijska proizvodnja u aprilu povećana za 8,8 odsto

Industrijska proizvodnja u FBiH u aprilu ove godine, u odnosu na prosječnu mjesečnu proizvodnju iz prethodne godine, veća je za 8,8 odsto, a u odnosu na proizvodnju iz aprila 2003. za 11,2 odsto, podaci su Zavoda za statistiku FBiH

U odnosu na mart ove godine, industrijska proizvodnja u martu 2003. bila je manja za 1,9 odsto. U martu ove godine ostvaren je promet u trgovini na malo u vrijednosti 161.596.000 KM, što predstavlja smanjenje za 0,7 odsto u odnosu na prethodni mjesec iste godine. Od 1. januara do 31. mart 2004. ostvaren je promet u trgovini na malo u iznosu od 494.123.000 KM, što je za 30,5 odsto više u odnosu na isti period u 2003. godini. U aprilu ove godine iz FBiH u Republiku Srpsku prodato je robe u vrijed-

nosti 29.114.181 KM, što predstavlja povećanje od 9,5 odsto u odnosu na mart 2004. godine i povećanje za 61,1 odsto u odnosu na isti mjesec 2003. Istovremeno, iz RS je u FBiH nabavljeno robe u vrijednosti 7.148.806 KM, što predstavlja smanjenje za šest odsto u odnosu na prethodni mjesec iste godine i povećanje za 60,7 odsto u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Prosječna stopa nezaposlenosti u FBiH u martu ove godine bila je 44,5 odsto, a u FBiH evidentirano je 309.875 osoba koje traže zaposlenje. Ukupan broj zaposlenih, prema kadrovskoj evidenciji Federalnog zavoda za zapošljavanje, u martu iznosio je 387.212 osoba. Prema podacima statističkog Zavoda, u aprilu ove godine ostvaren je izvoz robe i usluga u vrijednosti 165.690.000 KM, što je za 7,4 odsto

Ekonomski pokazatelji u BiH od januara 2001. do februara 2004.

Izvor: Zavodi za statistiku FBiH i RS

(preneseno iz Ekonomskog biltena OHR-a - mart 2004.)

Indikator	Federacija BiH	Republika Srpska	BiH (procjena OHR-a)
GDP nominalni u 2002. Nominalni porast 2001. do 2002. Stvarni porast 2001. do 2002.	7.943 miliona KM + 9,19% + 9,39%	3.418 miliona KM + 14,2% + 11,8%	
Indeks u industrijskoj proizvodnji 02/04. u poređenju sa 2003. 02/04. u poređenju sa 02/03.	98,4 116,6	95,6 117,6	N/A N/A
Indeks maloprodajnih cijena 02/04. u poređenju sa 2003. 02/04. u poređenju sa 12/03. 02/04. u poređenju sa 02/03.	100,1 100,4 99,9	102,6 100,6 101,5	N/A N/A
Prosječna neto plata 02/04. Indeks nominalne neto plate 02/04. u poređenju sa prosjekom u 2003.	524,53 KM 100	406 KM 107,8	484,9 KM N/A
Broj zaposlenih 09/03. Broj registrovanih nezaposlenih 02/04.	387.542 lica 308.017 lica	238.190 lica 139.806 lica	625,732 lica 447.823 lica
Broj penzionera 02/04. Prosječna penzija u 02/04.	287.673 lica 198,84 KM	184.467 lica 164,40 KM	N/A N/A
Uvoz 01/04 - 02/04. Izvoz 01/04 - 02/04. Trgovinski deficit 01/04 - 02/04. Pokrivenost uvoza izvozom	784,3 miliona KM 289,6 miliona KM 494 miliona KM 36,9%	290,4 miliona KM 79,3 miliona KM 211,1 miliona KM 27,3%	N/A N/A N/A N/A

Pripremila: M. IDRIZOVIĆ

manje u odnosu na mart 2004. godine.

Od 1. januara do 30. aprila ostvaren je izvoz u vrijednosti 652.979.000 KM, što je za 19,1 odsto više u odnosu na isti period prethodne godine.

Istovremeno, vrijednost ostvarenog uvoza u aprilu je iznosila 574.275.000 KM, što je za 16,7 odsto više od vrijednosti uvoza iz marta ove godine. U prva četiri mjeseca ostvaren je uvoz od 1.865.554.000 KM, što je za 10,8 odsto više u odnosu na isti period 2003. godine. U aprilu pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 28,9 odsto, a od 1. januara do 30. aprila ove godine iznosila je 35 odsto.

Posmatrano po zemljama namjene, odnosno porijekla u aprilu se najviše izvezilo u Hrvatsku, u vrijednosti 40.177.000 KM, što je 24,2 odsto od ukupnog izvoza, a najviše se uvezilo iz Hrvatske, u iznosu od 101.238.000 KM, što je 17,6 odsto od ukupnog uvoza. Za prva četiri mjeseca ove godine najviše se izvezilo u Hrvatsku, u vrijednosti 147.185.000 KM, što je 22,5 odsto od ukupnog izvoza, a u istom periodu se i najviše uvezilo iz Hrvatske 340.917.000 KM, što je 18,3 odsto od ukupnog uvoza.

Prema statističkim podacima, visina prosječne neto plaće po zaposlenom u martu 2004. godine iznosila je 526,27 KM, a prosječna isplaćena penzija 199,25 KM.

Najveća isplaćena plaća, posmatrano po kantonima, bila je u Kantonu Sarajevo, 640,70 KM, a najniža u Zeničko-dobojskom 408,55 KM.

Posmatrano po područjima i odjeljcima Standardne kvalifikacije djelatnosti, najveća prosječna isplaćena neto plaća u FBiH u martu ove godine bila je u proizvodnji duhanskih proizvoda (1.529,88 KM). Od januara do marta 2004. prosječna mjesečna neto isplaćena plaća bila je 525,76 KM, što je, u odnosu na isti period prethodne godine, porast od 2,6 odsto.

Zakoni i propisi

Prijedlog zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjih obaveza FBiH

Vlada Federacije BiH utvrdila je Prijedlog zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjih obaveza FBiH i uputila ga u parlamentarnu proceduru po hitnom postupku.

Predloženim rješenjima koja imaju značaj za makroekonomsku stabilnost FBiH predviđeno je izmirenje unutrašnjih dugovanja isplatom u gotovini, izdavanjem obveznica i otpisom. Isto tako, obuhvaćena je i visina sredstava koja se odnose na nekoliko kategorija obaveza FBiH, kao što su stara devizna štednja, potraživanja nastala u vrijeme rata i direktne ratne opasnosti.

Nacrt zakona o upravnim sporovima

Vlada FBiH predložila je u formi nacrta donošenje Zakona o upravnim sporovima, koji je upućen u redovnu parlamentarnu proceduru. Ovim zakonom se osigurava brži i efikasniji sudski postupak. Nadležnost za rješavanje upravnih sporova protiv svih konačnih upravnih akata kako federalnih tako i kantonalnih organa uprave, odnosno općinskih službi za upravu, prema predloženom Nacrtu, imaju kantonalni sudovi prema sjedištu prvostepenog organa.

Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o duhanu

Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o duhanu utvrdila je Vlada FBiH i uputila ga u parlamentarnu proceduru.

Ovim se zakonskim projektom razvrstavaju cigarete po odgovarajućim obilježjima u tri grupe (popularne, standardne i ekstra cigarete) i time stvaraju pretpostavke za propisivanje posebnim zakonom različitih akciza za domaće i uvozne cigarete, kao što se to radi u svim evropskim zemljama koje štite domaću proizvodnju.

U pripremi izmjena i dopuna ovog zakona učestvovalo je više federalnih ministarstava, kao i predstavnici Privredne/Gospodarske komore FBiH, te proizvođača i prerađivača duhana.

Utvrđen set zakona iz oblasti poljoprivrede

Vijeće ministara BiH utvrdilo je set zakona iz oblasti poljoprivrede, čime se vrši harmonizacija bh. zakonodavstva sa evropskim standardima i ispunjavaju smjernice Evropske komisije. Utvrđeni su prijedlozi zakona o: fitofarmaceutskim sredstvima BiH, sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednih biljaka BiH, zaštiti novih sorti biljaka BiH i mineralnim đubrivima. Prijedlozi ovih zakona uputit će se Parlamentarnoj skupštini BiH na usvajanje po skraćenom postupku. Donošenjem ovih zakona pojačava se zaštita zdravlja ljudi, životinja i biljaka, a ova oblast uređuje na jedinstven način, što je do sada bilo uređeno različitim entitetskim propisima.

Usvajanjem ovih zakona omogućava se nesmetana međunarodna trgovina u ovim oblastima i priključenje Svjetskoj trgovinskoj organizaciji i Evropskoj uniji.

M. I.

Potrošačka korpa u aprilu 457,51 KM

Izdaci za ishranu i piće u Federaciji BiH, prema potrošačkoj korpi koja pokriva standarne potrebe četveročlane porodice, u aprilu ove godine su iznosili 457,51 KM, što je za 1,90 ili 0,4 odsto manje u odnosu na mart 2004. godine, kada su iznosili 459,41 KM. Posmatrano po sjedištima kantona, najviši izdaci za hranu i piće u martu ove godine bili su u Mostaru i to 511,82 KM, a najmanji u Zenici 420,98 KM.

Prosječna plata u martu 526,27 KM

Prema statističkim podacima, visina prosječne neto plate po zaposlenom u martu ove godine iznosila je 526,27 KM, a prosječna isplaćena penzija 199,25 KM. Najveća isplaćena plata, posmatrano po kantonima, isplaćena je u Kantonu Sarajevo 640,70 KM, a najniža u ZE-DO kantonu 408,55 KM.

Potpisan Sporazum**Za modernizaciju Željeznica FBiH 32 miliona eura**

Ambasador Portugala u BiH Fernando Tavare de Karvaljo (Tavares de Carvalho), ministar finansija FBiH Dragan Vrankić i ministar prometa i komunikacija FBiH Nedžad Branković potpisali su u Sarajevu kreditni Sporazum za modernizaciju voznog parka Željeznica FBiH u iznosu od 32 miliona eura. Sa otplatnim periodom od 29 godina, sadrži i 45 odsto grantovnog elementa, odgodu otplate glavnice od 16 godina i kamatnu stopu od 3,12 odsto na godišnjem nivou.

Portugalska vlada želi da usmjeri dio sredstava za obnovu transportnog sektora za korištenje industrijskih potencijala. "Tako je Portugal sa dodjelom ovog kredita jasno potcrtao svoju predanost da podrži BiH na putu ka evropskim integracijama i nadam se da ova novčana pomoć neće samo unaprijediti bh. transportni sektor već da će ga učiniti i konkurentnijim", rekao je Karvaljo.

"Razvojni projekat, koji kreditira Vlada Portugala, može značiti i daljnji razvoj bh. industrijskih kompleksa, kao što su Željezara Zenica ili Koksna industrija Lukavac, koji koriste ovakav oblik robnog transporta", kazao je Branković.

Pored modernizacije, potrebno je donijeti i državni zakon o željeznicama. Željeznice FBiH će prvi put nakon rata, zahvaljujući ovom kreditnom aranžmanu, biti u mogućnosti da obnove svoje kapacitete kroz nabavku novih teretnih vagona za transport robe u domaćem i međunarodnom saobraćaju.

Zajedno sa kreditom koji je odobren Željeznicama Republike Srpske 2002. godine, Portugal učestvuje u rekonstrukciji i modernizaciji željezničkog sektora BiH sa 36 miliona eura.

Konkretna posljedica smanjenja cijena transporta u regionu bilo bi stvaranje povoljnijih uslova za nova direktna ulaganja stranih partnera u BiH. /Poslovne novosti/

U Polihemu**Uskoro pokretanje proizvodnje**

Nakon Tvornice sode i Koksne industrije Lukavac, tuzlanski Polihem, koji je od 2001. godine u stečajnom postupku, sljedeće je poduzeće iz nekad moćnog kemijskog kompleksa Tuzlanskog kantona koje bi ponovno moglo krenuti s proizvodnjom, javlja Fena.

Nakon promjene stečajnog upravitelja prošle godine, s povjerenicima je postignut dogovor o otpisu dijela obveza, a za ostatak utvrđena dinamika vraćanja, nakon što dođe do pokretanja proizvodnje.

Pronađen je partner koji je dao jamstvo povjericima i uložio sredstva u pokretanje proizvodnje. Završetak remonta postrojenja, na čemu je angažirano 76 radnika, očekuje se početkom srpnja. S pokretanjem proizvodnje u Polihemu, na posao će biti vraćeno oko 300 radnika, uključujući i trenutno angažirane.

Zapošljavanje stranaca u R Hrvatskoj

Firme i pojedinci iz BiH često od komora i zavoda za zapošljavanje traže informacije o mogućnostima obavljanja radova, ili ličnog zapošljavanja kod poslodavaca, u R Hrvatskoj, s tim da se među državama uredi odnosi u pogledu penzionog i zdravstvenog osiguranja.

BiH ima interes za ovu saradnju s Hrvatskom zbog čega objavljujemo Odluku Vlade RH o utvrđivanju godišnje kvote radnih dozvola za zapošljavanje stranaca za 2004. godinu

Na temelju članka 86. Zakona o strancima ("Narodne novine", broj 109/2003), Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 23. travnja 2004. godine donijela

ODLUKU**O UTVRĐIVANJU GODIŠNJE KVOTE RADNIH DOZVOLA ZA ZAPOSŁJAVANJE STRANACA ZA KALENDARSKU GODINU 2004.****I.**

Ukupna godišnja kvota radnih dozvola za zapošljavanje stranaca u Republici Hrvatskoj iznosi 7.589 radnih dozvola.

II.

Godišnja kvota radnih dozvola za novozaposlene strance u Republici Hrvatskoj iznosi 2.589 radnih dozvola kako slijedi:

1. Brodogradnja	1.099 radnih dozvola
2. Građevinarstvo	1.000 radnih dozvola

3. Znanost i obrazovanje	150 radnih dozvola
4. Turizam	310 radnih dozvola
5. Zdravstvo	30 radnih dozvola

III.

Nadležno tijelo za izdavanje radnih dozvola dostavit će jednom u tri mjeseca podatke o izdanim radnim dozvolama Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, radi usporedbe s Pregledom potreba za zapošljavanje stranaca po zanimanjima i županijama za 2004. godinu (dalje: Pregled), koji je sastavni dio ove Odluke.

O usklađenosti broja izdanih radnih dozvola po zanimanjima i županijama s Pregledom, Hrvatski zavod za zapošljavanje izvještava Vladu Republike Hrvatske, jednom u tri mjeseca.

IV.

Danom stupanja na snagu ove Odluke prestaje važiti Odluka o utvrđivanju godišnje kvote radnih dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2004. ("Narodne novine", broj 194/2003).

V.

Ova Odluka stupa na snagu danom objave u "Narodnim novinama".

Klasa: 101-01/03-01/01
Urbroj: 5030114-04-1
Zagreb, 23. travnja 2004.

Predsjednik
dr. sc. Ivo Senader, v.r.

PREGLED POTREBA ZA ZAPOSŁJAVANJEM STRANACA PO ZANIMANJIMA I ŹUPANIJAMA ZA 2004. GODINU

Zanimanje	Grad Zagreb	Zagrebačka županija	Varaždinska županija	Medimurska županija	Virovitičko-podravska županija	Koprivničko-krizevačka županija	Karlovačka županija	Slavonska županija	Karlinčko-zagrebačka županija	Ličansko-zubinjska županija	Zadarska županija	Šibensko-kninska županija	Splitsko-dalmatinska županija	Dubrovačko-neretvanska županija	Osječko-baranjska županija	Brodsko-posavska županija	Podravska županija	Bjelovinsko-bilogorska županija	Vukovarsko-srijemska županija	UKUPNO po zanimanjima	
bredomonteri										101										310	
zavaraivači										122											87
brodogigijeri										173											116
busaiači										76											78
antikonzivisti										24											34
brodovikari										22											62
matematičari										10											10
izgradnja i remontna brodova										15											50
turistički animatori										20											
turistički zastupnici										20											155
kuhara	15	5	5	5	2	2	2	2	2	10	5	10	10	10	5	2	2	2	2	2	65
profesori straniog jezika, izvorni govornici	6	4	4	1	1	1	3	3	1	10	5	10	10	10	5	2	2	2	2	2	90
profesori stranog jezika, lektori										2											50
profesori za rad na visokim učilištima, fakultetima, institutima i poslovnim školama	10	1	4	1	1	1	1	1	1	5	5	1	5	4	4	1	1	1	1	1	50
doktor medicine sa stručnom medicinskom	20		1							2											30
inženjeri	108	12	20	20	15	15				15											300
zidar	108	12	20	20	15	15				15											300
betonera	36	4	10	10	5	5				5											100
armirani	36	4	10	10	5	5				5											100
rukovoditelj grad. inženjeringa	36	4	10	10	5	5				5											100
gradjevinski inženjeri	25	3	7	7	3	3				4											70
inženjeri građevinarstva	11	1	3	3	1	1				1											30
UKUPNO po zanimanjima	417	49	116	109	4	53	6	6	9	381	19	72	40	513	50	117	4	55	4	2.566	
																					9

Projekat Registra zaloga

USAID-ov Projekat Registra zaloga (USAID PRP) radi na uspostavi Registra zaloga na pokretnim stvarima za čitavu BiH. U sklopu djelatnosti ovog Projekta je izrada potrebnih zakona i podzakonskih akata, kompjuterskog programa, te nabavka adekvatne kompjuterske opreme koju će koristiti Registar

USAID PRP je izvršio izradu Okvirnog zakona o zalozima koji je u parlamentarnoj proceduri i koji je usvojio Predstavnički dom, 04. 05. 2004. Pomenuti zakon će biti na dnevnom redu Doma naroda, 21. 05. 2004. Pošto se ne očekuju problemi oko usvajanja, realno je očekivati da će stupiti na snagu početkom juna ove godine, a početak primjene je istekom tri mjeseca od dana stupanja na snagu, tj. u septembru ove godine. Pored zakonskih akata, USAID PRP je izradio neophodne kompjuterske programe i nabavio potrebnu kompjutersku opremu za rad Registra. Izvršena je obuka finansijskog sektora (banke, mikrokreditne organizacije i lizing kompanije) kao primarnih korisnika Registra. Čitav sistem je stavljen u funkciju početkom marta ove godine i trenutno se nalazi u testnoj fazi. Ovo podrazumijeva da banke, mikrokreditne organizacije i lizing kompanije uče da koriste sistem unoseći simultane registracije u Registar, a USAID PRP, istovremeno, na taj način vrši provjeru sistema i vrši potrebna poboljšanja. Na ovaj način, finansijski sektor će biti u potpunosti osposobljen da koristi Registar zaloga kada zakon stupi na snagu, čime će se izbjeći početni problemi koji se obično javljaju kod primjene novih zakona.

Svrha Registra je da:

- pruži informaciju svakom zainteresiranom licu (pravnom ili fizičkom) o tome da li je na nekoj pokretnoj stvari zasnovano založno pravo, odnosno da li na toj stvari postoji neko drugo pravo koje se unosi u Registar. Ovo se ostvaruje tako da povjerioci vrše registraciju svojih prava unosom odgovarajućih podataka u Registar. Ova informacija je značajna za zaštitu interesa trećih lica koja imaju namjere da povodom te stvari sklope određeni pravni posao (npr. da je kupe ili da je uzmu kao obezbjeđenje za dati kredit). Saznanje da na pokretnoj stvari povodom koje se želi sklopiti posao već postoji pravo nekog drugog lica značajno smanjuje poslovni rizik, olakšava donošenje poslovnih odluka i onemogućava prevaru povjerilaca;
- odredi pravo prvenstva između sukobljenih prava, pri čemu treba imati u vidu:
- povjerilac registracijom svoga prava stiče pravo prvenstva u naplati potraživanja po prin-

cipu da registrovano pravo ima prednost nad neregistrovanim, a u slučaju sukoba registrovanih prava, da ranije unesena registracija ima prednost nad kasnije unesenom registracijom.

- U slučaju da postoji nekoliko povjerilaca koji su registrovali svoja prava na istoj stvari, svaki povjerilac može lako utvrditi koje mjesto zauzima u redu povjerilaca od čega zavise njegova prava i obaveze u odnosu na ostale povjerioce.

- U slučaju da se radi o zalogu, postoji efikasan i kratak izvršni postupak za naplatu potraživanja povjerioca.

Lica čija prava podliježu pravilima registracije su:

- Kreditori (kao što su banke i druge finansijske institucije) koji imaju pravo zaloga na pokretnoj imovini;
- Zakupodavci (uključujući finansijski lizing) sa pravima na zakupljenoj pokretnoj imovini kada je zakup duže od šest mjeseci;
- Prodavci sa pravima na pokretnoj imovini prodanoj na kredit;
- Institucije javne vlasti (npr. poreska uprava) sa pravima na pokretnoj imovini;
- Primaoci potraživanja na koje je preneseno potraživanje;
- Komitenti sa pravima na pokretnoj imovini koja je u komisijonu kod neke druge osobe u svrhu prodaje.

Ukoliko žele postati korisnici Registra zaloga, ove vrste povjerilaca će morati zaključiti ugovor sa Registrom i imati korisnički račun kod Registra. Pored toga, Zakon predviđa tzv. Javne davaoce usluga, subjekte koji će davati uslugu pretraživanja Registra najširem građanstvu. Tako, na primjer, u situaciji kupovine polovnog automobila između fizičkih lica provjeru da li postoji zalog na tom automobilu koji je predmet prodaje. Ovo je slično uslugama u platnom prometu koje građanstvu pružaju ovlašteni učesnici.

Organizaciono, Registar zaloga će biti na državnom nivou u sastavu Ministarstva pravde BiH. Registar zaloga je isključivo digitalan i sa korisnicima komunicira primarno preko Interneta, zatim preko pošte i telefona. Interes za korištenje Registra zaloga može postojati i kod privrednih subjekata koji ne pripadaju finansijskom sektoru, a koji mogu, na primjer, vršiti prodaju robe ili davanje usluga na kredit (koji nije bankarski kredit), organizacija iz uslužnih djelatnosti koje imaju zakonsko pravo retencije stvari i sl. Zbog toga je potrebno izvršiti upoznavanje privrednih subjekata sa nadolazećim promjenama izazvanim skorim donošenjem zakona i uspostavljanjem Registra zaloga BiH.

Iz apoteka

Nesanica (insomnia)

Nesanica se može javiti u svakom životnom dobu, a odnosi se na dubinu, dužinu i učinak sna. Treba se razlučiti da li se radi o smetnjama uspavlivanja, prospavlivanja, ili o plitkom snu. Nesanica može biti posljedica nekog oboljenja, ali se javlja i kod zdravih i mladih osoba kao posljedica stresa ili neke konfliktne situacije u kojoj se nalaze

San je kompleksna biološka funkcija i dio je čovjekovog dnevnog ritma. Individualne potrebe za snom su različite i kreću se od četiri do 10 sati. U našem užurbanom i stresnom vremenu mnogi ljudi pate od poremećaja spavanja. Produženo budno stanje često je praćeno umorom, razdražljivošću, smanjenom sposobnošću koncentracije, smanjenom i usporenim motornom aktivnošću. Pri dužem izostanku sna mogu se javiti i halucinacije. Kronični nedostatak sna karakteriziran je razdražljivošću i umorom.

Nesanica se može javiti u svakom životnom dobu, a odnosi se na dubinu, dužinu i učinak sna. Treba se razlučiti da li se radi o smetnjama uspavlivanja, prospavlivanja (čovjek lako usni, ali nakon nekoliko sati se probudi ili nemirno spava), ili se pak radi o plitkom snu. Nesanica može biti posljedica nekog oboljenja, ali se javlja i kod zdravih i mladih osoba kao posljedica neke konfliktne situacije u kojoj se nalaze. Od lijekova koji se najčešće propisuju u slučajevima kada za nesanicu nije vezano neko oboljenje većini su poznati preparati - benzodiazepina. Treba naglasiti da se ovi lijekovi smiju koristiti samo kratkotrajno, jer nakon određenog razdoblja neprekidnog uzimanja gube djelotvornost, a postoji i realna opasnost od mogućnosti nastanka tzv. rebound nesaniće. Kod starijih bolesnika ovi lijekovi mogu izazvati konfuznost, mamurluk, pospanost u toku dana i umor.

Pomoć od ljekovitih biljaka Problemi uspavlivanja

Za ljude koji pate od problema uspavlivanja evo nekoliko jednostavnih trikova:

* Biljni jastuk za uspavlivanje

Ubacite u jastuk platnenu vrećicu u koju ste stavili cvjetove kantariona, lavande, malo korijena valerijane, cvjetove kamilice i matičnjaka. Toplina postelje će uzrokovati lagano isparavanje eteričnih i aromatičnih supstanci iz ovih biljaka koje će djelovati opuštajuće i uvešće vas u san. Ovako pripremljenu vrećicu trebate zamijeniti nakon 20 do 30 dana, kada je već znatno smanjen učinak.

* Topli napitci za uspavlivanje

1. U pola šolje toplog mlijeka ulijte pripremljen čaj od kamilice i zasladite kašikicom meda. Ovaj napitak popijte oko 30 minuta prije odlaska u krevet.

2. U 1/4 litra mlijeka dodajte dvije čajne kašikice zdrobljenog sjemena anisa i pustite da uzavre. Zasladite sa kašikicom meda.

(dijabetičari umjesto meda treba da koriste umjetne zaslađivače)

* Čaj ili kapi od valerijane

Preparate valerijane možete naći u raznim oblicima u apotekama, te, uz pomoć vašeg farmaceuta, odabrati za vas najpovoljniji oblik (kapi, kapsule, čaj...).

* Kupka od valerijane

Ova kupka se priprema na sljedeći način: preliči dva litra vode preko otprilike 100 grama korijena valerijane i staviti da prokuha. Pustiti da kuha oko 10 minuta i procijediti. Uliti ovaj dekoci u kadu sa vodom ugrijanom na oko 35 do 38 stepeni C. Trajanje kupke treba biti od 10 do 15 minuta. Nakon toga se odmoriti oko pola sata i poći na spavanje.

APOTEKA MY MEDICO

Mr ph. Maja KNEŽEVIĆ - ČERANIĆ

Nacionalni program

"Proizvodimo, kupujemo domaće"

Privredne komore BiH nastavile su, tokom maja, aktivnosti na pripremama za provođenje usvojenog Nacionalnog programa "Proizvodimo kupujemo domaće". Donesena je Odluka da se pripremi opća propaganda, a da se promocija domaćih proizvoda započne s modulima: "Mlijeko i mliječne prerađevine", "Meso, ribe i prerađevine" i "Voće, povrće i prerađevine", a da naredni moduli budu "Tekstil, koža i obuća" i "Sredstva za pranje i čišćenje"

Imenovane su komisije za realizaciju prva tri modula, koje sačinjavaju predstavnici preduzeća, naučnih i stručnih organizacija, te državnih organa. U dvije komisije izvršeno je i njihovo konstituisanje.

U komisiji "Modula mlijeko i mliječne prerađevine" za predsjednika je izabran **Srećko Jeremić**, Mlijekoprodukt, Kozarska Dubica, za dopredsjednika **Marjan Vučak**, Mljekara Meggle, Bihać, a za sekretara **Jovanka Salatić**, Privreda komora Republike Srpske.

U komisiji "Modula meso, ribe i prerađevine" za predsjednika je izabran **Marko Damjanović**, DOO Posavina koka, za dopredsjednika **Vesna Kalaba**, Veterinarski institut "Dr Vaso Butozan" Banja Luka, a za sekretara **Erina Lasić**, P/GKFBiH.

Na sastanku komisija tri modula, koji je održan, 18. maja, u Privrednoj komori RS u Banjoj Luci, članovi komisija su **utvrdili nosioce i rokove za realizaciju konkretnih zadataka** na pripremi kompleksnog pisanog materijala na osnovu kojeg će Agencija Aquarius pripremiti više promotivnih TV emisija.

Odlučeno je da se kod Vanjskotrgovinske komore BiH insistira na ubrzanju postupka usvajanja, zatim i primjene Pravilnika o znakovima označavanja bh. proizvoda. Postojanje ovog pravilnika i njegova primjena bitna je za potpun uspjeh Progra-

ma, jer on, pored ostalih, ima za cilj podizanje kvaliteta domaće proizvodnje. Nastojanja preduzeća da pod određenim - strogim - uslovima kvaliteta steknu pravo na isticanje znaka "izvorno bosanskohercegovački proizvod" ili "bosanskohercegovački kvalitet" upravo će doprinijeti općem poboljšanju kvaliteta domaćih proizvoda i usluga.

Potrebno je da se u komisije modula biraju i pre-

dstavnici udruženja potrošača i predstavnici trgovine, što treba omogućiti lakše premoštavanje problema da se domaći proizvodi u većem i potrebnom obimu mogu naći u svim trgovinama, kao i da se uvijek i u svakoj aktivnosti vodi briga o zaštiti interesa potrošača, kojima se treba nuditi stvarno domaći proizvod koji je po kvaliteti i cijenom konkurentan uvoznom.

Zanimljiv je i koristan rastući interes mladih za učešće u aktivnostima koje se vode pod općim nazivom "kupujemo domaće". Oni su shvatili da put ka zaposlenju ide preko izgradnje samoodržive privrede BiH, a ona, između ostalog, i preko većeg povjerenja domaćih potrošača prema domaćem proizvodu i usluzi. Zato nastoje u svojoj sredini stvarati navike za kupovinu domaćih proizvoda. Ističemo da je Srednja ekonomska škola iz Sarajeva uspješno organizirala sajamsku izložbu od 20. do 23. aprila, pod motom "proizvodimo najbolje", "kupujemo bosanskohercegovačko", "štitimo sebe", na kojoj su svoje proizvode izlagala 23 domaća proizvođača. Posjetilo je više hiljada učenika sa Kantona Sarajevo, ali i ekonomskih škola iz cijele BiH. U okviru programa "Civitas", pod nazivom "Projekat građanin", odvija se takmičenje srednjoškolaca, od općinskog do državnog. Sarajevski Koledž je s prezentacijom projekta "Kupujemo domaće" već pobijedio na prethodna dva i uskoro će nastupiti na državnom takmičenju.

Značajna podrška aktivnostima "kupujemo domaće" došla je, neočekivano, od trgovca. "Robna kuća Domaćinstvo" d.d. Tuzla povelja je svoju akciju pod motom "domaće je najdraže", "domaće je najpreče".

Direktor Ramiz Kikanović, prošlogodišnji dobitnik međunarodnog priznanja Zlatne krune za menadžerske sposobnosti, pozvao je domaće proizvođače da im ova robna kuća bude distributivni centar domaćih proizvoda. Tako bi bila jedina trgovina koja bi prodavala samo domaće proizvode uz organizaciju ambulantnog snabdijevanja i kućne dostave. Ovo je odlična i konkretna podrška Nacionalnom programu "Proizvodimo, kupujemo domaće" čiji nosioci realizacije moraju uložiti napore da primjer "Robne kuće Domaćinstvo" iz Tuzle uskoro slijede brojni trgovci u zemlji, ali i da otvaramo trgovine bh. proizvoda u inozemstvu.

Mr Hasan JAKUPOVIĆ

NE GAZI.

RAZMISLI GLAVOM, ODLUČI SRCEM.

NAVIJAJ ZA DOMAĆE

Nacionalni Program Proizvodimo Kupujemo Domaće

